

Wolfgang Amadeus Mozart, Σονάτα για πληκτροφόρο σε Ρε-μείζονα, KV 576 (1789): I. Allegro, μ. 42-58

Το απόσπασμα αυτό παρουσιάζεται στην τονικότητα της Λα-μείζονος και ξεκινά από το μ. 42 με άρση. Στα μ. 42-45 διατυπώνεται μία πρώτη φράση, στην οποία διακρίνονται μία δίμετρη βασική ιδέα και μία ίσης εκτάσεως συμπληρωματική ιδέα που οδηγεί σε μισή πτώση. Η μελωδική πορεία της βασικής ιδέας είναι αποκλειστικά βηματική και δημιουργεί μία ασπίδα με αποκορύφωμα την έκτη βαθμίδα της κλίμακας (φα-δίεση). Ωστόσο, η συνοδεία της είναι σχεδόν ανύπαρκτη, αφού μόλις στην κατάληξή της (στο μ. 43) εισάγεται μία συγχορδία δεσπόζουσας μεθ' εβδόμης! Τούτο, βέβαια, δεν σημαίνει ότι η έναρξή της δεν υποδηλώνει με σαφήνεια τις συγχορδίες της τονικής (ντο-δίεση, στην άρση για το μ. 42), της υποδεσπόζουσας (ρε και φα-δίεση, με ενδιάμεσο διαβατικό φθόγγο, από τον πρώτο χρόνο μέχρι την έναρξη του δεύτερου χρόνου του μ. 42) και της σχετικής της υποδεσπόζουσας (φα-δίεση – ρε – σι, με δύο ενδιάμεσους τονισμένους διαβατικούς φθόγγους ή επερείσεις, στον δεύτερο χρόνο του μ. 42). Επομένως, η μελωδία των μ. 42-43 κινείται πάνω σε ένα ξεκάθαρο αρμονικό υπόβαθρο: I, IV – ii, V⁷. Τυπική είναι και η εξέλιξη της επόμενης ιδέας στα μ. 44-45, που κινείται σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα με όγδοα, αλλά με έναν ανιόντα αρπισμό στον δεύτερο χρόνο του μ. 44 σηματοδοτεί την μελωδική και αρμονική της κατάληξη στο μ. 45. Έτσι, η τετράμετρη αυτή φράση επεκτείνει για τρία μέτρα την λειτουργία της τονικής (από την υποδηλούμενη I στην άρση προ του μ. 42 μέχρι την εμφαντική επανεμφάνισή της σε ολόκληρο το μ. 44), προτού αρθρώσει μία απλούστατη μισή πτώση καταλήγοντας απευθείας στην δεσπόζουσα στο μ. 45.

Τα μ. 46-47 που ακολουθούν δεν είναι παρά μία παρηλλαγμένη εκδοχή της βασικής ιδέας της προηγούμενης φράσεως, πράγμα που σημαίνει ότι στο σημείο αυτό έχει ξεκινήσει είτε μία καταγεγραμμένη επανάληψη των μ. 42-45, είτε η δεύτερη φράση μιας ευρύτερης περιόδου. Δεδομένου λοιπόν του ότι στα μ. 48-53a λαμβάνει χώραν μία εκτεταμένη πτωτική διαδικασία που καταλήγει με τέλεια πτώση στην Λα-μείζονα, καθίσταται προφανές ότι ισχύει τελικά η δεύτερη από τις παραπάνω υποθέσεις: η φράση των μ. 46-53a συγκροτεί όντως ένα ζεύγος με την προηγούμενη στο πλαίσιο μίας ασύμμετρης περιόδου (που αποτελείται από μία τετράμετρη και μία οκτάμετρη φράση). Σε αντίθεση με την απλή διαδοχή τονικής – δεσπόζουσας που σηματοδότησε την πτωτική κατάληξη της αρχικής φράσεως της περιόδου, η πτωτική διαδικασία των μ. 48 κ.εξ. είναι πολύ πιο πληθωρική: ξεκινά ήδη με την επιστροφή της συγχορδίας της τονικής σε πρώτη αναστροφή (όπως δηλαδή συνέβη και στην έναρξη του αντίστοιχου μ. 44) στα μ. 48-49a, όπου αυτή επεκτείνεται εναλλασσόμενη με την υποδεσπόζουσα, και την μεταμόρφωσή της σε μία V⁷/vi στο μ. 49b, η οποία όμως λύνεται απροσδόκητα στην IV (σε μία οιονεί VI/vi) στο μ. 50· με αυτόν τον τρόπο εισάγεται η λειτουργία της προδεσπόζουσας, η οποία μάλιστα καλύπτει δύο ολόκληρα μέτρα (μ. 50-51: IV [- ii⁶], [διαβατικό] I₄⁶ – iv⁶ – vii⁶/V), προτού παραχωρήσει την θέση της σε αυτήν της δεσπόζουσας (στο μ. 52: [πτωτικό] I₄⁶ – V⁷) και της καταληκτικής τονικής (στην θέση του μ. 53). Σημειωτέον, τέλος, ότι η δεύτερη φράση της περιόδου, πέραν του ότι είναι ισχυρότερη πτωτικά, πολύ πιο εμπλουτισμένη αρμονικά αλλά και διπλάσια σε έκταση από την πρώτη φράση, χαρακτηρίζεται επίσης από μία μελωδική γραμμή που διέπεται από περισσότερη ρυθμική ενεργητικότητα (ιδίως στην έναρξή της), εκτείνεται σε μεγαλύτερο εύρος (έχοντας ως σημείο κορύφωσης τον φθόγγο λα, στα μ. 48 και 50) και δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην χρωματικότητα, εν αντιθέσει με την τελείως απέριτη διατονική φύση της πρώτης φράσεως. Ως εκ τούτου, φαίνεται πως ο συνθέτης αντιλαμβάνεται και διαμορφώνει το δεύτερο σκέλος αυτής της περιόδου ως ένα πολυεπίπεδο επιστέγασμα στην συνολική (περιοδική) θεματική κατασκευή!

Τα μέτρα που έπονται της τέλει πτώσεως του μ. 53 δεν αποτελούν κάποια νέα φράση, αλλά καταληκτική προέκταση της αμέσως προηγούμενης, όπως φανερώνει το γεγονός ότι

εδράζονται σε απλές εναλλαγές των συγχορδιών της δεσπόζουσας και της τονικής, οι οποίες – στερούμενες οιασδήποτε πτωτικής επενέργειας – αποσκοπούν απλώς στην περαιτέρω επέκταση της λειτουργίας της τελευταίας. Όπως επίσης συμβαίνει κατά κανόνα σε τέτοιου είδους καταληκτικές προσθήκες σε μίαν ήδη ολοκληρωμένη θεματική οντότητα, το περιεχόμενο του διμέτρου 53-55a, που εισάγεται σε επικάλυψη με την προηγούμενη πτωτική κατάληξη, επαναλαμβάνεται άμεσα (ελαφρώς παρηλαγμένο) στα μ. 55-57a, ενώ και το μοτιβικό περιεχόμενο των ύστατων μ. 57-58 χαρακτηρίζεται από παρόμοια επαναληπτικότητα σε ακόμη πιο περιορισμένο χώρο. Συνεπώς, ακόμη και αυτή η εξάμετρη καταληκτική προέκταση της δεύτερης φράσεως της περιόδου έρχεται επί της ουσίας να επισφραγίσει τον πολύ πιο βαρύνοντα ρόλο που η τελευταία επέχει στα ευρύτερα δομικά συμφραζόμενα των μ. 42-58 σε σχέση με την εναρκτήρια φράση.

1 Μαρτίου 2019
Ιωάννης Φούλιας